

CONSCIÈNCIA
D'ARA
I la setmana que ve:
R. W. Kimmerer: tre-
nar la terra

Estils

L'amistat segons Simone Weil

Per a la filòsofa francesa una amistat és impura si hi ha el desig d'agradar

DÍDAC P. LAGARRIGA
BARCELONA

Mirar el món, escoltar-lo, atendre'l. La simplicitat de fer-ho, la rapidesa d'oblidar-ho (la rapidesa de viure a contracor, vida esbiaixada, escapçada, dessacralitzada). La mirada, l'escolta i l'atenció són portes per retrobar aquesta plenitud oblidada, per tornar a caminar. Simone Weil escriu, viu, enmig d'un món abocat a la banalitat, a l'odi, a la por d'aquella primera meitat del segle XX que no és tan distant a les primeres dècades del segle XXI. Escriu, viu, des d'una mirada interior despullada d'artifici, lliure, que l'ha convertit en una de les pensadores i místiques més importants, menys escoltades també, del nostre temps. Una dona que ens continua sacsejant amb les seves frases rizomàtiques, conscient dels entreteixits que formen la vida. Pensament orgànic. "En cap dels seus fragments, textos o cartes hi ha principi ni fi, qualsevol línia pot ser la primera o l'última, és un pensar intens on sovintegen les cotes elevades", explica Mònica Mesa Fernández, professora i editora d'Hermida, captivadora editorial que ara publica *La amistat*. Es tracta d'un recull fragmentari –no pot ser de cap altra manera tractant-se de Weil– on la pensadora francesa reflexiona sobre la veritable amistat, que fuig, com assenyala l'editora, "del sentit d'amistat dessacralitzat i banalitzat per la deshumanització creixent durant la seva època, quan la desesperació i la por van cristal·litzar com una renúncia a tot sentit de l'existència, lliurada al no-res absolut".

Respectar la distància

Un llibre fet de diverses notes aparegudes als seus *Cahiers*, més retalls de cartes enviades, poc abans de morir el 1943, amb trenta-quatre anys, a l'amic i sacerdot J.M. Perrin, i un breu assaig sobre l'amistat que es tradueix per primera vegada al castellà. Weil ens parla d'una amistat que és trobada amb l'altre, celebració, "molt semblant a les formes pures de la compassió i la gratitud", afirma, "per aquesta virtut –que ella considera central– de respecte a l'autonomia humana". "L'amistat s'embruta si es troba, encara que sigui només un instant, amb la necessitat, que impedeix el desig de conservar en un i en l'altre la facultat del lliure consentiment. En totes les coses humanes, la necessitat és el principi de la impuresa. Tota amistat és impura si hi ha el desig d'agradar o el desig contrari. En una amistat per-

Simone Weil (1909-1943) en una imatge d'arxiu poc abans de la seva mort. WIKIPÈDIA

fecta, aquests dos desitjos estan absolutament absents. Els dos amics accepten ser dos i no un, respecten la distància entre ells, establerta per ser dues criatures diferents. Només amb Déu tenim dret a ser u".

Per a ella, aquest punt és la clau, sense aferraments, condicionants, desequilibris i jerarquies que malmeten l'amistat en el seu sentit màxim. Una amistat que inclou les relacions sentimentals, que exalta la trobada i defuig la dependència. "En l'amistat hi ha alguna cosa semblant a una completa indiferència. Malgrat que sigui un vincle entre dues persones, té alguna cosa d'impersonal. Així com tot o gairebé tot ésser

Fragments Recullen tots els seus pensaments i reflexions al voltant de l'amistat

humà està lligat a altres per vincles d'afecte que tenen en algun grau la necessitat, no és possible assolir la perfecció llevat que es transformi l'afecte en amistat", escriu la filòsofa, per a qui l'elogi de l'amistat és també una vacuna contra les perilloses derives d'amor i odi fonamentats en l'aferrament a l'altre. Es perden les virtuts de l'amistat "si els dos éssers que s'estimen, per un ús il·legítim de l'afecte, creuen no ser més que un de sol. Aquí no hi ha amistat en el veritable sentit de la paraula. Podríem dir que existiria una unió adúltera, encara que es produís dins del matrimoni. Només és amistat si hi ha distància entre els dos".

Una distància que no implica egoisme sinó respecte cap a un mateix, escolta atenta d'un interior sagrat. "L'amistat només és realment pura si està envoltada en la seva totalitat per una misteriosa indiferència que s'empara en la distància". Una distància estreta, inexpugnable, de dos éssers que caminen: "El punt de trobada de les paral·leles és l'infinit". Hi ha trobada, però no pot haver-hi fusió, pèrdua d'un mateix, ens diu Weil, perquè aquestes condicions només es donen, quan són pures, en el terreny del sagrat. Voler-ho, voler ser u amb una altra persona, és caure en aquesta idolatria que desharmonitza, i llavors comencen els mals d'amor.

Ennobrir l'ànima

Com explica Mònica Mesa al pròleg, "és l'amor al món el que permet, per a Weil, que el transcendim cap a una nova unitat, aquesta vegada amb el diví. Una exigència com aquesta s'ha entès normalment com una tendència cap al que és millor, cap al bé, la bellesa. La bellesa és per a ella un altre nom per al vincle que sentim per la vida: l'amor al món i tot el que conté i que es manifesta en nosaltres a través de la unió desinteressada amb els altres que només experimentem en l'amistat". Per a Weil, continua l'editora, "l'amistat ennobleix l'ànima humana, i privar-se'n l'empobreix. És més que un sentiment, més que una inclinació, fins i tot més que un estat de l'ànima, un retorn a la nostra unió primigènica amb el món. És l'alternativa al buit existencial o no-res infinit".

Trenta-quatre anys no donen per a gaire, per això sembla concentrar-se en l'essència, sense temps per la divagació: "Estimar l'altre com a un mateix no significa estimar igual totes les formes de vida, perquè tampoc estimo tot el que hi ha en mi. No nego el patiment dels altres perquè tampoc el nego en mi. Guardo un vincle amb cada manera de pensar l'univers. El que es troba separat de mi és també una mirada des de la qual apareixen totes les coses. El vincle entre l'altre i jo no pot ser com el vincle entre el cec i el seu bastó, ni tampoc a la inversa, per això l'esclavitud és contrària a la natura i a la raó", escriu amb el seu característic estil.

Un estil que, com assenyala Mesa, "té una força creixent que dilata el món dissipant una xarxa superflua de significants envellits que ja han perdut el vincle amb la realitat del que anomenen, i fa aparèixer el que és rellevant, manifest. Els pensaments de Weil són com llampecs enmig de la foscor", conclou.